

ANTROPONÍMIA DE BINISSALEM (NOMS, LLINATGES I MALNOMS)

Antoni Pol Marcús

XV Jornada d'Antroponímia i Toponímia. Manacor, 2002

La idea de la publicació d'aquesta obra sorgí en una xerrada que va tenir lloc el novembre del 2000, al Casal de Can Gelabert, de Binissalem. Formava part d'un cicle organitzat per la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament, amb motiu de la celebració del VIIè Centenari de la fundació de la Vila en què es glossaren diversos aspectes que, d'alguna manera, configuren la personalitat històrica, urbanística, geogràfica, antropològica i social de la Vila.

Durant la preparació, vaig anar recopilant una quantitat de documentació de tal envergadura que no cabia en el marge raonablement limitat d'una conferència adreçada a un públic general. Aleshores, per tal d'aprofitar la feina feta, vàrem pensar que seria un tema adequat per engegar una col·lecció de monografies d'interès local i de caràcter divulgatiu. Així va néixer *Robinària/Temes de Binissalem*. I aquest n'és el número 1.

Aquest treball, si té alguna originalitat, és la de presentar, per primera vegada, d'una forma conjunta, l'inventari dels noms, cognoms i malnoms d'una vila mallorquina encara no massa despersonalitzada, en el tombant d'aquest mil·lenni.

L'estructura obeeix a aquest esquema:

En primer lloc, figuren els prenomes o noms personals, ordenats alfabèticament en català i agrupant sota aquesta entrada totes les seves variants de gènere, d'idioma, de nom compost o de *reducció familiar del nom* en els casos que així ho hagin enregistrat en el Padró Municipal.

De cada nom es dóna el nombre de persones que el porten, les grans àrees culturals de procedència —bíblica, grecollatina, germànica— i el significat etimològic. També s'inclou el dia de l'onomàstica atenent l'interès del públic a qui va adreçat.

En el segon capítol se relacionen tots els llinatges, també per ordre alfabètic, especificant el nombre de portadors i la interpretació semàntica, sempre que ha estat possible. Pel que fa als noms personals i cognoms, totes les dades han estat extretes del Padró Municipal d'habitants el 31 de desembre de 1999.

A la tercera part, que parla dels malnoms, a més de la significació —una constant al llarg de tot el llibre— es fa un assaig de classificació segons el model proposat pel professor Miralles en el seu llibre *Onomàstica i Literatura*. No es fa una relació a part, com la que presenta, per exemple, Andreu Ramis a *Els malnoms a Llorito*, sinó tot aprofitant una columna de les taules, format en què és presentada tota la informació. La classificació no està exempta de problemes a causa de l'arbitrarietat del nom, la desconeixença del motiu de la seva aplicació, la superposició de motius o altres circumstàncies històriques... Un exemple: la família actualment coneguda amb el nom de *Can Pere Antoni* ho és per haver regentat des de 1936 fins al 1980 la possessió homònima del terme de Binissalem; si atenem

aquesta circumstància, reforçada per la partícula *can*, és clarament un topònim, malgrat formalment el nom *Pere Antoni* sigui un nom de persona.

Quant als noms personals es constata la pervivència del costum tradicional reflectit en el refrany «Tonis, Peres, Joans i ases, n'hi ha per totes ses cases». En efecte, els noms més usats pels binissalemers continuen essent Maria, Antoni/Antònia, Joan/Joana, Francesc/Francisca, Catalina i Margalida. És clar que comença a notar-se la inflexió d'aquest costum i el canvi de tendència influïda per les modes mediàtiques i l'arribada d'immigrants de variada procedència. A tall d'exemple: Jessica (3 portadors), Vanessa (6), Raquel (2); Òscar (1), Cristian (1); Glynis-Catrin, Masood, Mohammed (3), Sheeraazade (2)... En el moment de fer aquest estudi, Binissalem comptava amb 5.217 habitants. A l'hora de tancar-lo —un any i mig després— ronden els 5 700. Aquest alt percentatge de creixement accelerat indica un canvi significatiu de tendència en l'evolució demogràfica del poble, generat pel flux migratori que afecta a tota la comunitat autonòmica.

Referent als llinatges he aprofitat unes notes de l'erudit local Guillem Martí Coll — fa un any aproximadament que va morir— publicades al primer dels quatre volums de la seva obra *Binissalem. Su historia y su entorno*. A través d'aquestes referències històriques podem veure els diversos estrats de llinatges que es van superposant des del segle XIII fins a l'any 1975. Els tres més repetits són Pons, Pol i Moyà, essent Pol el documentat més antigament (1242), Moyà apareix el 1285 com a fundador de Robines, i Pons no es documenta fins al segle XIV.

Devora aquests llinatges tradicionals, comptam amb d'altres com Alcaraz, Villacreces, Couatarmanach, Eriksson, Van Assche, Kellner, M'Rabet El Khaduar... testimonis tots ells de les diferents onades migratòries que es van unint al nucli tradicional.

La darrera part tracta dels malnoms. Malgrat tenir un recull fet pel ja citat Guillem Martí Coll i publicat a l'obra citada, vaig fer un primer treball de camp ajudat per una dotzena de persones binissalemeres, de diferents edats i condicions, però coneixedores experimentals i experimentades del tema. A l'hora de l'anàlisi surten problemes puntuals de pronunciació com el de Billanera, Pareió, Rosseó, Bregat/Bragat, Magdau/Mandau... Només he inclòs els malnoms ja consolidats, deixant de banda els que contínuament estan brostant com a reflex de la vigoria imaginativa del poble: Caena (deformació de Cayena), Litxi, Gironda, Ràcano, Tai Tai, Limpio, Manix, Marculeta, Marron, Marron Glacé...

En els 3000 registres aproximadament que s'inclouen, hi ha molts de dubtes i problemes sense resoldre. Aquells dels quals no he sabut o pogut donar la resposta han quedat en blanc o amb interrogant a l'espera de la solució. Això fa que no pretengui ser un estudi definitiu i tancat. És simplement una passa en l'ordenació del material investigat.

Al principi he dit que el motiu immediat d'aquesta publicació va ser una xerrada sobre el tema. Hauria d'afegir que també hi havia motivacions més remotes, entre les quals l'experiència didàctica de quasi trenta anys dedicats a la docència. Sempre vaig considerar d'alta eficàcia pedagògica ajudar l'alumne a conèixer les coses més immediates del seu voltant: la casa i el carrer on vivia, el barri, poble o ciutat... I també el que s'amagava darrera el nom i llinatges amb què era designada aquella personeta bellugadissa dins l'aula i llavor d'una personalitat d'incert futur. Aquesta experiència docent, he volgut traslladar-la ara, des de la meva emèrita situació de ciutadà retirat, a l'aula oberta del poble de Binissalem. No pretén ser una lliçó *ex cathedra*, però sí... un acte de modesta ciutadania.